Ján Jakabsic

spint, verft, weeft en heeft een kaardfabriekje

In Klenovec is ook Ján Jakabsic werkzaam. We gaan naar hem op zoek. De eigenares van een manufacturenwinkel verwijst ons naar het huis om de hoek. Daar woont en werkt Ján, die wat verlegen is met ons bezoek.
Ook hij werkt als wever voor ÚL'UV maar heeft daarnaast een fabriekje voor de verwerking van ruwe schapenwol.
Eerst brengt hij enkele lappen naar buiten die hij juist gemaakt heeft en die bedoeld zijn om tot grote vloerkussens verwerkt te worden. Om dat te illustreren heeft hij een tijdschrift meegenomen waarin de producten staan afgebeeld. We zien vloerkleden, tapijtjes en kussens. De kleuren, maten en verhoudingen van de producten worden bepaald door een ontwerper, Ján is de uitvoerder.

Weefsel van twee kleuren grof gesponnen wol. Het zal verwerkt worden tot een kussen zoals in het tijdschrift staat afgebeeld.
Duidelijk is te zien hoe bij de kleurovergang de draden tussen twee kettingdraden om elkaar heengeslagen zijn.

Kaardfabriek

We gaan het fabriekje bekijken waar de ruwe wol verwerkt wordt. Aan de achterkant van het huis steekt Ján een grote sleutel in de deur. We komen in een houtwerkplaats-annex - opslagruimte voor wol. De eerste deur naar rechts leidt naar een kamertje dat wordt gevuld door een gigantische industriële kaardmachine. Hier kaardt Ján de wol voor alle wevers in de wijde omtrek. Hij laat ons zien dat het ijzeren monster écht werkt. Een druk op de rode knop en het gestamp en gedraai begint. Aan de ene kant voert Ján een pluk ruwe wol in, die hij even later als eindproduct van de laatste rol afneemt. De ruwe wol is in die tussentijd een aantal rollen met borstels gepasseerd en heeft een metamorfose ondergaan van een ongeordende massa vacht tot een brede band fijn gekaarde wollen vezels. Van deze brede kaardband moeten nog smalle repen gemaakt worden.

De vezels in de gekaarde wol zijn wel 20 cm lang. Voor de verwerking van korte vezels, de afvalwol, heeft Ján een vlokkenmachine gebouwd. Die bestaat uit ronddraaiende plankjes met spijkers erop en daarachter een kluisje van plasticfolie van een kubieke meter om de vlokken in op te vangen. Nuttig als vulling voor de kussens misschien?

Bij het vertrek uit de kaardwerkplaats vinden we van die grote zakken waar bouwcentra zand in aanleveren. Deze zakken zitten vol met geverfde wol die nog gekaard moet worden. Ján blijkt ook zelf te verven. De wol heeft mooie kleuren blauw, paars en geel. Zou hij in opdracht verven? Jammer van de taalbarrières: we kunnen het niet vragen.

Op de grote, industriële kaardmachine kaardt Ján Jacabsic de ruwe wol voor alle wevers in de omtrek.
Nadat de plukken vacht de borstels van de machine zijn gepasseerd rolt Ján de gekaarde wol van de machine af.

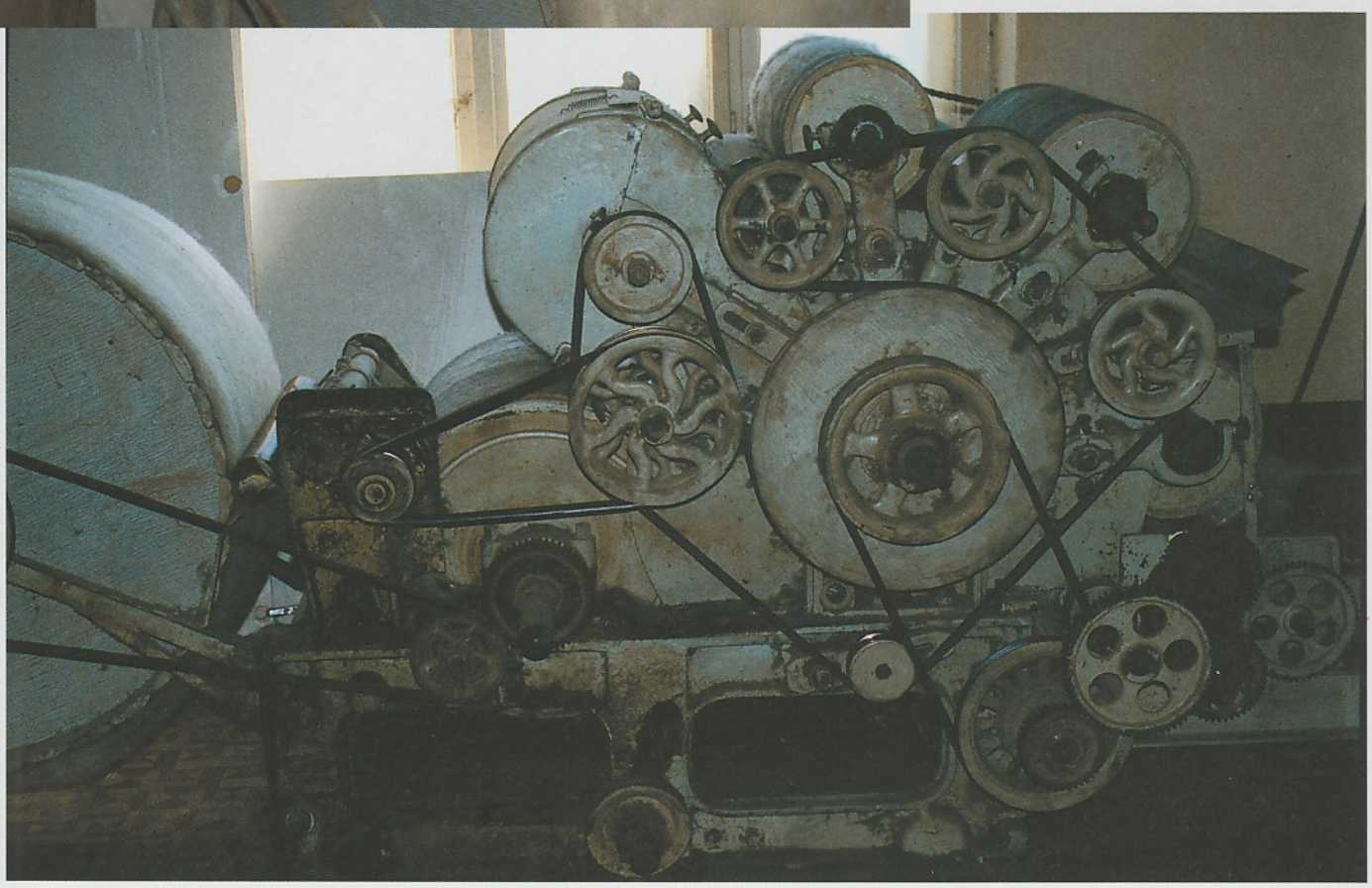

Materiaal

Nu moeten we ook zijn atelier bekijken en gaan alweer een kelderruimte in. De reden dat ateliers vaak in de kelder te vinden zijn, is natuurlijk dat het daar in de hete zomer relatief koel blijft. Bovendien is de vochtigheidsgraad er het hele jaar door gelijk. Een enigszins hoge vochtigheidsgraad is goed om wol te verwerken.

De kleine ruimte staat propvol met een groot en een klein weefgetouw en een spinnewiel gemaakt van een oud fietswiel. Ján spint alle wol voor zijn eigen productie op dit primitieve wiel. Hij werkt met ongekaarde ruwe wol en maakt een onregelmatige en dikke draad met maar heel weinig twist. Eigenlijk is het net genoeg om de draad tijdens het weven bij elkaar te houden. Op zijn primitieve spinnewiel kan hij dat razendsnel. Ook hij trekt, net als Jarmilla, de getwiste lont van de pen af en wikkelt hem om een stok voordat hij ermee weeft.

Werkwijze

Het kettinggaren is driedraads en in ecru. Het is ingeregen op een riet 30/10 waarbij telkens een tand is overgeslagen. Resultaat is een ketting met een dichtheid van 1,5 draad per centimeter. De ketting opeenvolgend inrijgen. Ján doet dat op zijn tweeschachtsgetouw door 1, 2, 1, 2, enz. in te rijgen. (Op een vierschachtsgetouw rijgt men 1, 2, 3, 4, 1, 2, 3, 4 enz. in.) Het weven in linnenbinding gaat snel met de supergrove wol. De breedte van de kleden varieert van 60 tot 140 centimeter.

Ontwerpen

De belangrijkste designelementen van dit weefsel zijn de grove inslagdraad, de kleur van de wol en de vlakverdeling. Een effen kleed geeft een mooi effect. De ontwerper waarvoor Ján weeft, gebruikt horizontale strepen of grote ingelegde kleurvlakken. Bij meerdere kleurvlakken naast elkaar is de verbinding tussen twee inslagdraden als volgt.

Eerste inslag: van rechts naar links; van alle kleurvlakken de inslag na elkaar inleggen en de draad bovenop laten liggen. Tweede inslag: van links naar rechts werken. Na de inslag van het eerste vlak ontmoeten de twee draden elkaar. Sla ze tussen twee kettingdraden om elkaar heen en weef verder met de draad van het tweede vlak. Ga zo door tot de andere zijde. Deze twee inslagen steeds herhalen tot het kleurvlak af is. Het resultaat is een mooie, sterke verbinding tussen de kleurvlakken.

Afwerking

De ketting kan tot franje geknoopt worden met overhandse knopen. Ján neemt drie draden samen.

Als franje niet gewenst is, ga dan als volgt te werk: knoop de kettingdraden twee aan twee samen met een overhandse knoop en steek met behulp van een grote weefnaald de einden van de franje langs de kettingdraden in het weefsel terug.

Op een simpele manier is er met relatief weinig werk een doeltreffend, modern en bruikbaar weefsel ontstaan. Het eeuwige leven hebben deze kleden van losse wol natuurlijk niet, maar ze zijn leuk om aan te werken.

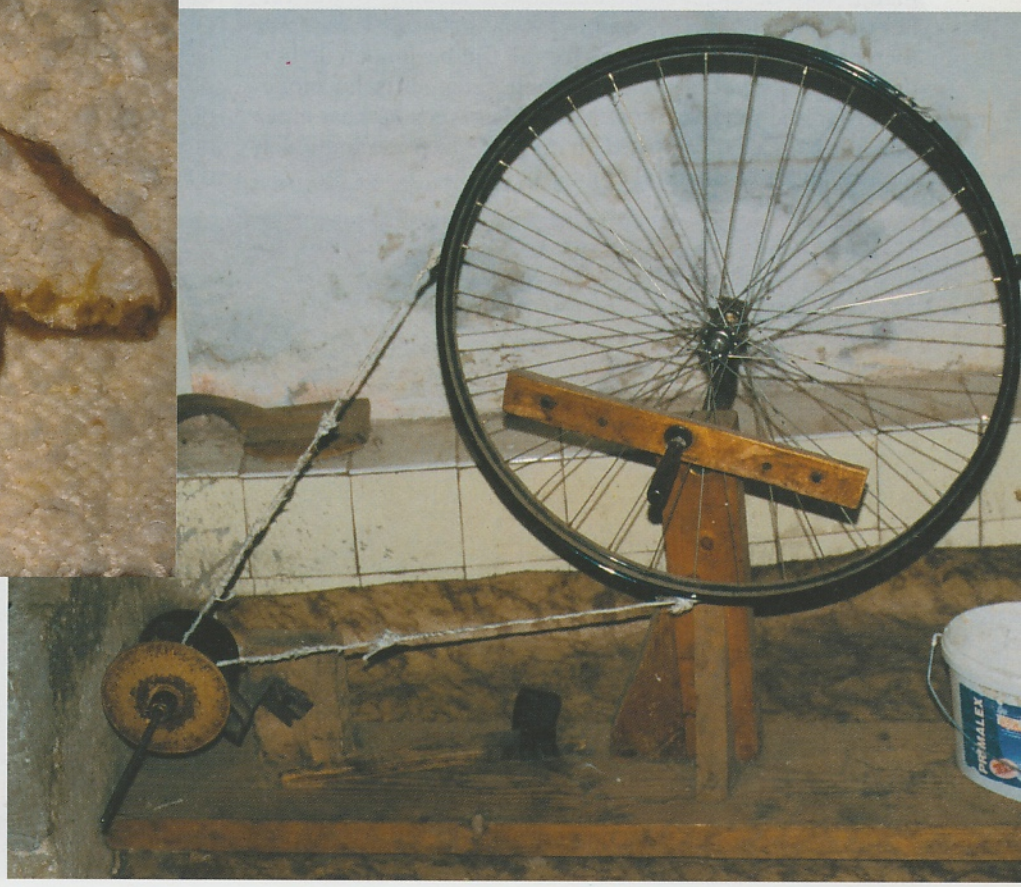

Op een proeflapje ligt een bol van het inslaggaren dat Ján Jacabsic op zijn zelf gebouwde spinnenwiel spon uit ruwe, wel al geverfde, vacht.

Het spinnenwiel werkt als een saksisch wiel. Werkwijze: bevestig het begin van de draad aan de pen, draai met de rechterhand het wiel en beweeg de linkerhand weg van de pen. Om gesponnen garen op te winden: de draad naar links loodrecht op de pen brengen.